

Мадаррассат

ГАЗЕТАГА ИЛОВА, 1993 ЙИЛ №2

ТАВСИЯНОМАЛАР

- 2-БЕТ КЕНГАШЛАРНИ ТАЙЕРЛАШ ВА УТҚАЗИШ
- 3-БЕТ МАҚТАБ РАҲБАРЛАРИ ШУҶБАСИ ҚАНДАИ УТАДИ?
- 4-БЕТ ТАРБИЯВИЙ МУАММОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ ТАДБИРЛАРИ
- 5-БЕТ ТАРБИЯ ВА ТАЪЛИМНИНГ ИЛҚ БОСҚИЧИ
- 6-БЕТ ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЕТ УҚИТИШ ЯНГИЛИҚЛАРИ
- 7-БЕТ ГЕОГРАФИЯ, ҚИМЕ, АМАЛИЙ РУҲШУНОСЛИКНИ УҚИТИШГА ОИД МУҲИМ ВАЗИФАЛАР
- 8-БЕТ МАТЕМАТИКА ВА ФИЗИКА, БИОЛОГИЯ, ТАРИХ ВА ИЖТИМОИЙ ФАНЛАР ШУҶБАЛАРИДА НИМАЛАРГА ЭЪТИБОР БЕРИЛАДИ?

Мақсад ШАИХЗОДА

МУАЛЛИМ

Яшасам юз йил ҳам чиқмайди эсдан,
Менга илк алифни ўргатган устоз,
Кечирдим мен юзлаб китобни кўздан,
Биринчи дафтарга мен қўйган ихлос

Яшайди кўнглимда нафасдай азиз,
Қаламим ёзгунча, миннатим чексиз.

Муаллим!.. — У қандай шарафли унвон,
Табиат сирларин, турмуш ҳикматин,
Шуурнинг қудратин кўп равшан, аён —
Насллар онгига у айлар талқин.

Унинг кўзи билан бизлар баримиз —
Дунё китобини ўқий бошлаймиз.

Гуллаб борар экан әлда фан ҳар он,
Асрлар, насллар сенга умидвор!
Элнинг муаллими, сенга бу фармон
Тарихлар номидан бўлмиш барқарор.

Улуғ муаллимдан сен олгин ўрнак,
Юлдузлар қўёшдан нурни олгандак.

Яшасам юз йил ҳам чиқмайди эсдан
Менга илк алифни ўргатган устоз,
Кечирдим мен юзлаб китобни кўздан,
Биринчи дафтарга мен қўйган ихлос —

Яшайди кўнглимда нафасдай азиз,
Қаламим ёзгунча, миннатим чексиз.

АВГУСТ КЕНГАШЛАРДИ №1

1993 йилда ўтказиладиган халқ таълими ходимларининг анъанавий август кенгашларини тайёрлаш ва ўтказиш бўйича МЕТОДИК ТАВСИЯНОМАЛАР

Мустақилликка эришган Узбекистон Республикасининг миллий давлат, ижтимоий-иқтиёсий ва маънавий ривожланиши таълим-тарбия, ишларни билан чамбарчас боғлиқдир.

Халқ таълими буғунги кундан тўхтосиз ривожланиб, мазмунан янгиланиб бораётир. Мактабларда ўзбек халқининг маданияти, тили, миллий анъанавии, тарихи асосида ёшларга таълим-тарбия берилиб, республика келажагига пойдевор яратилмоқда. Маънавий қадриятларни қайта тиклаш ва ёш авлодга сингдира бориша ўқитувчиларнинг халқ педагогикиаси омилларига янада чуқурроқ ёндашишин учун, манбалар билан яхшироқ танишиши учун ёрдам берилмоқда, жамиятнинг маънавий эҳтиёжларини қондиришида уларга керак шароритлар яратиласпти. Шу боисдан август кенгашларини ўтказишга Республика ўқув методика маркази вилоят халқ таълими бошқармалари, туман халқ таълими бўлимлари раҳбарларига халқ таълими олдида турган вазифаларни тўлақонли ҳал этишда миллий мактаб концепцияси, «Таълим тўғрисида» ги қонун, соҳага оид ҳукумат фармонлари ва қарорлари асосида таълим тизимида юз берадиган янгиликларни ҳамда миңтаقا (туман, шаҳар) хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ёндашишини тавсия этади.

Ўтган вақт давомида Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда Республика ўқув-методика маркази томонидан халқ таълими соҳасида кўзга қўринарли ишлар амалга оширилди. Жумладан: Узбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистонинг ўқувчи ижодкор ёшларини давлат йўли билан қўллаб-куватлаш чоралари тўғрисида» «Ўзбекистонинг ўқувчи ёшларини рағбатлантириш чоралари тўғрисида» фармонлари иқтидорли ижодкор ёшларни излаб топиш, уларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-куватлаш, олимпиадалар, мусобақалар, кўрик-танловларига тайёргарлик кўриш ва иштирок этишга жiddий ёндашишини тақозо қилиди.

Тест-синов материаллари асосида олимпиада ўтказиш мақсадида Тошкент шаҳридан 40, 41, 254, 186-мактабларда, Тошкент вилоятининг Қибрай туманинда 3, 16, 25-мактабларда ўқув йилининг ҳар чораги охирида фанлар бўйича ўқитувчилар билimi тажриба тариқасида синаб қўрилди. Жойларда ўтказилган тажриба-синовларининг ижобий натижаларига кўра, 1993 йил олимпиадалари барча босқичларда (мактаб, туман, вилоят ва республика) тест-синови топшириларни асосида ўтказилди.

Республика олимпиадасида иштирок этган иқтидорли ўқитувчилардан 58 нафари голиб бўлди ва I, II, III ўринларни эгаллади. Қорақалпоғистон республикаси олимпиадасида 16 ўқувчи голиб бўлди. Галиб ўқувчилар бу йил тест синовларисиз олий ўқув юртларига қабул қилинадилар. Узбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг «Ўқувчи ёшларни Республика олимпиадаси, конкурс ва мусобақа толибларини тақдирлаш тўғрисида» ги 1993 йил 25

марtdаги 157-сонли қарорига асосан махсус гувоҳнома ҳам ишлаб чиқилди.

«Маърифат» рўзномасининг 20 март 1993 йилги сонида Узбекистон Республикаси «Умумий ўрта таълим мактаблари ва ҳунар-техника билим юртларида 1992-93 ўқув йилининг якуни, синфдан-сингфа кўчирниш ва битириш имтиҳонларини ўтказиш ҳақида» ги бўйруқга ёзлов қилинди. Шу бўйруқка асосан барча фанлардан синфдан-сингфа кўчирниш ва битириш имтиҳонлари учун тест ва имтиҳон билетлари материаллари ишлаб чиқилиб, жойларга етказилди.

1992-93 ўқув йилида Тошкент шаҳридан Сирғали туманида, Сирдарё вилоятининг Гулистон шаҳрида фанлар бўйича тест асосида имтиҳонлар олиш тажрибада синаб кўрилди.

Барча олий ўқув юртларига талабаларни тест-синови асосида қабул қилиш белгиланиши мунносабати билан 1993-94 ўқув йилидан бошлаб барча вилояларла мактабларлаги битириш имтиҳонлари тест-синови асосида ўтказилиши мумкин.

1992-93 ўқув йилига якун ясаш билан бир қаторла янги 1993-94 ўқув йили учун қўйилаги талбир ва режалар белгиланни:

Халқ таълими вазирлиги томонидан «Таълим тўғрисида» ги қонунни бажашиб мақсадида бошланғич (I-IV синфлар) ва таянч (V-IX синфлар) умумий таълим мактабичинг ўтиш паври учун 12 турдан иборат ўқув-режаси ишлаб чиқилиб, «Маърифат» рўзномасининг шу йигил 28, 30, 31 сонларила эълон қилинти.

1993-94 ўқув йилидан бошлаб бу ўқув режасида синфларда босқичма босқич (1994-95 йилдан 6-синфлар, 1995-96 йилдан 7-синфлар, 1996-97 йилдан 8-синфлар, 1997-98 йилдан 9-синфлар) ўқитиш амалга оширилди. Шу йиллар давомида қолган синфлarda ўқиш амалдаги ўқув режалари асосида ташкил этилади. Янги ўқув режасининг амалдаги ўқув режасидан асосий фарқи ўқув фанлари интеграллаштириш ҳисобига уларнинг сони қисқартирилиб, умумий соатлар ҳажми ихчамлаштирилгандир. Чунончи, тарих фани умумий тарих ва Узбекистон халқлари тарихи 5-9-синфларда ўқитилади. Дин тарихи умумий тарих ҳисобидан ўқитилади.

Ўтиш даври учун ишлаб чиқилган ўқув режаларидаги янгиликлардан бири шуки, унда давлат ихтиёридаги мажбурий ўқув фанларига ҳам эътибор чукайтирилди. Мактаб ихтиёридаги соғломлаштириш дарслари, иқтисод асослари, табиатни асрар ва экологик билим асослари ана шулар жумласидандир. Айрим ўқув фанлари ўқувчилар хоҳишига кўра чуқур ўрганишга ва уларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантиришга йўналтирилган. Шу боисдан мазкур фанлар бўйича якка ҳамда гуруҳ машгулотларини ташкил қилишга, ижтимоий фойдали меҳнат ҳамда факультатив машгулотларга зарур соатлар ажратилган.

Таянч мактаблари учун «Таълим тўғрисида» ги қонун талабларидан келиб чиқиб янги дастурлар ва дарслклар қайта ишланиб нашр қилинмоқда. (Фанлар бўйича мавжуд ҳаракатдаги дастур ва дарслклардан қандай фойдаланиш кераклиги ҳақидаги маслаҳатлар ва батафсил маълумотлар кўйида алоҳида — шуъбаларнинг иши ҳақидаги матнда баён этилган).

Умумий ўрта таълим бош йўрүнномаси — «Ўзбекистон Республикаси умумий ўрта таълим концепцияси»да белгилаб берилганидек, фанлар бўйича таълим меъёрига давлат стандартини яратиш ишлаб юборилди.

Барча фанлардан янги ўқув йили учун «Халқ таълими» (6-7-сон), «Тил ва адабиёт таълими» «Овози тоҷик», «Маърифат» газета ва журнallарининг 1993 йил апрель ҳамда май сонларида тавсияномалар эълон қилинди.

Рус гурухларидан эса ўзбек тилининг ўқитилиши бўйича 1-синфлар учун «Ўзбек тилининг ўқитилиши тавсияномаси» ва дарсларни ишламалари «Учитель Узбекистана» ҳафтномасининг 1993 йил январ сонида чоп этилди.

Бугунги кунда Халқ таълими вазирлиги томонидан тарбия жараёнига ҳам алоҳида эътибор берилмоқда.

Синфдан ва мактабдан ташкири тарбиявий ишлар концепцияси ишлаб чиқилиб, «Маърифат» рўзномасининг 1993 йил 3 марта сонида эълон қилинди. Бу концепция август кенгашларида кенг муҳокама қилинини ва тадбирлар белгиланиши керак.

10-11-синфлар учун «Ҳаёт ва турмуш олоби» ластири 1993 йил май ойида ишлаб чиқилиб, мактабларла олобнома ларслирида кенг фойдаланиш тавсия этилди.

Халқ таълими раҳбар холимлари август кенгашлари ва фанлар бўйича шуъбаларни юкори савияла муввафқиятни ташкил этишлари ва ўтказишлари учун кўйилаги тайёргарлик ишлабини амалга оширишлари лозим:

I. Шуъбалар йигини ўтказиладиги жойга Узбекистон Республикасининг Давлат герби, Байронини осиш, Президентимиз И. А. Каримовнинг ўз истиқолол тараққиёт ўйли, «Истиқолол ўйли: муаммолар ва режалар», «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» китобларини, халқ таълимига оид қарор ва ҳуқуқларни ойнаванд жавонларга қўйиш, шунингдек «Илгор тажриба минбари», «Методик янгиликлар», «Ёш ўқитувчига ёрдам», «Дарслкни режалаштириш бўйича тавсиялар», «Иқтидорли болаларни танлаш ва улар билан ишлаш», «Предметларга қўйилган талаб ва вазифалар» стендлари билан жиҳозлаш; кўрсатмаларда шуъба қатнашчилари муҳокама қила олишлари ва шарҳлашлари учун билим бериш ва тарбиялашнинг янги шаклларини аниқ маълумотлар орқали кўрсатишга эриши;

II. Дастурларни, таклифномаларни ишлаб чиқиш, шуъба йигилишларини ўтказиш шаклларини белгилаш бўйича маърузалар тинглаш; Шуъба ишлари самарадорлигини ошириш мақсадида «Давра сұхбатла-

ри»; «Очиқ дарслар», «Мунозаралар», амалий ўйинлар ташкил этиш, шунингдек фахрий педагоглар, ота-оналарнинг ташкилий равишда келишлари таъминланган ҳолда улар билан қизиқарли учрашувлар ўтказиш;

III. Кенгаш ва шуъба ишида ҳар бир танланган мавзуу чуқур ўрганилиб, тайёрланган бўлишига, тингловчилар томонидан очиқ ва эркин муҳокама қилинишига эришиш.

Кенгашнинг якуний материалларни маҳаллий матбуотда эълон қилиш, алоҳида нашр этиши ва буларни барча педагог ўқитувчилар, мактаб раҳбарларига етказиш, шунингдек, имкониятига қараб, телевидение, радио, газета ва журнallар орқали муҳокама натижаларини ёритиш мақсадга мувофиқдир.

Шуъба ишларида узундан узоқ зерикали маърузалар ўқишдан воз кечиб, шу фанни ўқитишдаги, ёшларни тарбиялашдаги мавжуд муаммолар муҳокама этилиши шарт. Муҳокама йўлини шуъба иштирокчиларнинг ўзлари танлаши керак. Бунда улар «Давра сұхбатлари», «Савол-жавоб» ўтказишлари, ижодкор ва илғор ўқитувчилар, шунингдек, Республикада хизмат кўрсатган ўқитувчиларнинг ўқитиш усуллари, фахрий педагогларнинг иш тажрибаларини эшитишлари мумкин.

Шуъба ишлари учун тавсия этилган мавзууларни танлаш, шу мавзуулар бўйича маърузалар тинглаш, муҳокама этишдан ташкири, туман ва шаҳарлардаги тажрибали ўқитувчиларнинг фаол иштироқида ноанъанавий дарс машгулотларини ўтказиш, илғор ўқитувчиларнинг ҳисоботларини эшитишлари мумкин.

Республика ўқув-методика маркази шу мақсадда 1993 йил август кенгашлари тавсияномаси ва таҳминий мавзууларидаги барча шуъбаларни бугунги кун халқ таълимида долзарб масалалар ҳамда Мустақил Узбекистон Республикасининг давлат сиёсатидан келиб чиқсан холла бошлашни тавсия этади. Ифилишларда:

1. Узбекистон Республикаси Конституциясини турмушга жоий этиш;

2. Мактабда Узбекистон Республикаси Давлат герби, Байрони ва мадҳиясини ўрганиш;

3. Узбекистон Республикаси Концепция «Таълим тўғрисида» ги қонунини ҳаётга татбиқ этиш;

4. Узбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат», «Ўзбекистонинг ўз истиқолол тараққиёт ўйли», «Истиқолол ўйли: муаммолар ва режалар» рисолаларида илгари сурнгларни ҳаётга татбиқ қилиш; Узбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг «Сурхондарё вилояти халқ ноибларининг навбатдан ташкири кенгашидаги (1993 йил 13 апрель) нутқини ўрганиш ва шу асосда аниқ тадбирлар тузиб иш олиб бориш;

(Давоми З-бетда).

1993 йилда ўтказиладиган халқ таълими ходимларининг ањанавий август кенгашларини тайёрлаш ва ўтказиш бўйича МЕТОДИК ТАВСИЯНОМАЛАР

(Давоми. Боши 2-бетда).

5. «Табиатни муҳофаза қилиш» ҳақидаги қонунни ҳаётга татбиқ этиш:

6. Умумий таълим, мактабдан ва синфдан ташқари, мактабга тарбия, ҲТБЮ ва фанлар бўйича эълон қилинган концепцияларни ўрганиб чиқсан ҳолда иш юритиши;

7. Шаҳар, туман халқ таълими ходимларининг август кенгашларida, албатта, педагог уруш ва меҳнат фахриялари Кенгашининг ишларини, фахри ўқитувчилардан маҳаллада, мактабда ўқувчиларни тарбиялашда ёрдам берган фаолларни таъдирлаш, 60 ёшга тўлган ўқитувчиларни тантанали фахрийликка узатиш маросимларини ўтказиш;

8. Шўъба иш дастурига мурозалар, давра мунозара суҳбатлари, амалий ўйинлар, муаммоли изланиши ҳолатлари, илғор ва тамоман янги педагогик иш тажрибаси билан танишиш жараёнларини киртиши, шунингдек ўқув-методик ва бадий адабиётларни сотини, ажойиб кишилар билан учрашувларни уюштириш, кўргазмалар ва тарихий музейларга бориши, шу билан бирга ўқувчилар меҳнати билан тайёрланган кийим-кечак ва озиқ-овқат маҳсулотларини бир вақтнинг ўзида сотиш шарти билан кўрик-кўргазмалар ташкил қилиш тадбирларини ўтказишни режалаштириш;

9. Шўъбаларда:

— фанлар ўқитилишини замонавий техника воситалари билан таъминлаш ва бир вақтнинг техник хусусиятлари ва сотиб олиш имкониятлари ҳақида маълумотномалар бериси билан бирга ўтказиш;

— фанларни ўқитишда тестинов топшириклиардан фойдаланиши, иктидорли ўқувчиларни танлаш ва уларга билим беришда аниқ усусларни кўрсатиб ўтиши;

— умумий таълим мактабларини халқ педагогикасига суннган ҳолда тармоқли ривожлантириш, таълим мазмунинда инсонпарварлик гояларини кучайтириш, миллат вакилларида келажакка ишонч туйғусини ўйгутувчи ҳамда яратувчиларни ва бунёдкорлик фаолиятига кўмаклашувчи олий қадрият — маънавий маданиятга бой бўлган кишиларни тарбиялаш вояга етказиш кераклигини ўқтириш;

— барча жабҳадаги халқ таълими ходимларига янги, замонавий мактабларни ривожлантиришдаги гоянинг навбатдаги вазифалари нималардан иборат эканлигини; ўқувчи шахсдининг ҳар томонлами камол тошида, шахс камолоти йўлида ҳар қандай тўснишларни бартафтишида ҳамда шахс ривожланишини таъминловчи педагогик мұхитни яратишда барис билим ва кўнималарни ишга солиш, файрат ва шикоат билан ижодий меҳнат қилиши

керак эканлигини мактаб бўғинидаги ходимларга етказиш лозим.

10. Халқ таълимининг барча соҳаларида кенгашларда, таълим-тарбия ишларини замон талаблари асосида тобора ривожлантириб, такомиллаштириб бориши, бу борада ўзига хос миллий хусусиятларни юзага келтиришда кўмаклашши, халқ таълими ходимларининг касбга доир тасаввурини ўрганиб, шунга яраша маълакасини оширишининг мазмун ва методларини ишлаб чиқишдек долзарб масалаларни муҳокама қилиш ва кўриб чиқилган масалалар юзасидан амалга ошириш керак бўлган чора-тадбирлар тузиш тавсия этилади.

Деярли кўпчилик фанлар бўйича республика ўқитувчилари эски дастур ва дарслер асосида ишлаб келмоқдалар. Шутуфайли халқ таълими таназузли даврини ўз бошидан кечирмоқда. Шундай бир пайтада фан ўқитувчилари ва методистлар ўз устисларидан тинмай ишлашларни, метод бирлашмаларда фаол иштирок этишлиари, вилоят ва республика маълака ошириш институтларидан фан асосларини эгаллашлари, амалиётчи новатор-ўқитувчилар иштирокида мунтазам равища машғулотлар ўтказиб туришлиари айни муддао эканлигини жойларда тушунтириши керак.

Шўъба ишларида муҳокама этилган масалаларни уйғунаштирган ҳолда янги ўқув йилнинг биринчи куни — 2 сентябрь «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» шинори остида ўтказилади.

Янги ўқув йилнинг илк машғулотлари куни — барча умумтаълим мактабларидан Мустақиллик кунинг багишланган мактаб ўқувчиларининг тантанали ѹигилишлари бўлади. Тантана Узбекистон Республикаси Давлат мадҳиясини ижро этиши билан очилади.

Ушбу тавсиянома умумлаштирилган бўлиб, ҳар бир туман, шаҳар ўзининг шароити, имкониятларидан келиб чиқиб, уни юшимишчалар, маҳаллий материаллар билан бойитиши мумкин.

Тавсияларни етказиш ва ундан фойдаланишда йил давомида ҳар бир предмет бўйича ўқитувчиларнинг типик хато; камчиликлари умумлаштирилиб, ўқитувчи олдига вазифалар юйилиши мақсадда мувофиқ дарсларидан келиб чиқиб, уни юшимишчалар, маҳаллий материаллар билан бойитиши мумкин.

Сўров, синов, текширув, тест натижалари бўйича туман миқёсида педагогик диагностика натижалари ўқитувчиларга маълум қилиниб, йил давомида йўл юйилган хато, камчилик устида иш олиб бўриш айни мақсадда мувофиқ ишдир.

Узбекистон умумтаълим мактаблари ўзининг мустақиллик пойдеворига иккى йиллик янги ясамоқда. Бу давр умумтаълим мактабини миллий маданий анъаналарга, инсоний қадриятларга, Ватан туйғуси руҳида ёшларни тарбиялашга, халқ педагогикасига гоясини йўналтиришга, таълим мазмунини инсонпарварлаштиришга, ёшварнинг аҳлоқий томонларини сабога олишга чорлади.

Бугунги кунда ўқув-тарбия жараёнини демократлаштириш ва инсонпарварлаштириш, ўғлиқларни ўзбек миллий маданий анъаналари руҳида тарбиялаш иши ортга қайтмайдиган йўналишга айланди. Янги типдаги мактаблар пайдо бўлди. Бу билим масканларидан тарбиявий жараён миллий ва умуминсоний маданиятни шакллантиришга қаратилган. Миллий мактабларимиз кун сайин куртак очмоқда. Таълим тизимимиз ҳам астасекинлик билан бозор иктисодиётини қонуниятлари асосига ўтиб бораяти. Моддий техника базасини ривожлантириш йўллари излаб топилаётir. Педагогик тажриба майдончалари, хусусий мактаблар ташкил этилиши ва шу мактабларимизда бир неча йўналишда иктидорли болаларни ўқитишининг янги шакляни усуслари излаб топилиши кўзда тутилаяти. Буларнинг ҳаммаси мактаб раҳбарларининг бошқариш маҳорати ва таълим-тарбия ишидаги юксалиши натижасидир. Бироқ бугунги кун умумтаълим мактабларимиз фаолиятида ўқувчиларнинг таълим-тарбия олишини ўюштиришга салбий таъсир кўрсатиб ўзидан нуқсонлар ҳам бор. Шу кунгача республикамизнинг қатор мактаб-

ларидан келиб чиқиб, мактаб фаолиятининг қўйидаги жиҳатларига ўтибор бериси лозим:

1. Умумтаълим мактабини миллий-маданий анъаналарга, халқ педагогикасига суннган ҳолда тармоқли ривожлантириш, уни демократиялаш, таълим-тарбия жараёнини инсонпарварлик, Ватан туйғуси гояларини кучайтириш, мактаб ихтиёридаги согломлаштириш дарслари, иктисол асослари, табиатни асрар ва экологик

лабларидан келиб чиқиб, мактаб фаолиятининг қўйидаги жиҳатларига ўтибор бериси лозим:

3. Тарбия ва таълимнинг мақсад ва принципларини узий бирлиги, халқ таълими тизимида тарбия устунлигига болалар ва катталарнинг, мактаб, маҳаллаларнинг ҳамкорлик педагогикасига шароитида тарбияга ижтимоний фаол ва ижодий бәркамол ҳамда аҳлоқли шахсни шакллантиришга қаратилган узлуксиз жараён сифатида ёндашиш. Она тили, халқ педагогикаси, маданияти, миятини тараққий эттиришга йўналтириш.

4. Ўқувчиларнинг шахсий фазилатлари ва мойилликларини, унинг Фикрлаш фаолияти, кўникма ва маълакаларни ҳисобга олган ҳолда ихтисослашган, таъбакалашган синфлар, янги типдаги мактаблар — муаллифлик ҳамда хусусий мактаблар тузиш, таълимнинг янги шакллари ва усусларини қидириб топиш.

5. Бозор иктисолиётига ўтиш муносабати билан хўжалик ҳисобида иш юритиши шаклларини ривожлантириш, умумтаълим мактабларининг янги ишлаб чиқариш ва кооператив фаолияти учун шароитлар вужудга келтириш, улардан кенг кўламда фойдаланиши, бу фаолиятини ишлаб чиқариш дарслари билан ҳамкорларини кучайтириш, аҳолига қулайлик туғдиривчи хизмат кўрсатиши соҳаларини кенгайтириш, ўқувчилар мактаб ўқувини йўлга юйиш.

6. Ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасини аниқлашда педагогик диагностика усусларидан кенг фойдаланиши. Ташхис натижаларидан келиб чиқиб ҳолда таълим-тарбия жараёнини педагогик таъсир кўрсатиши, уни методик жиҳатдан таъминлаш ва бевосита ўқитувчилар ўтиши технологиясининг самародорлигини оширишиш қарашти.

7. Юқори раҳбарлик идоралари томонидан берилган ва бажарилиши мажбурий ҳисобланган йўл-йўриқ, дастур, кўрсатмалар ижроси устидан назоратни кучайтириш.

МАКТАБ РАҲБАРЛАРИ ШЎБАСИ

чилалининг мактабдан узоқлашувига, балоғатга етмаганлар орасида жиноят қилишининг кўпайиб бориши олиб келаяти.

Бинобарин, кўрсатиб ўтилган барча муаммоларни оила, мактаб, жамоатчилик кучларини мувофиқлаштириш турниб ҳал этиши, асосий мақсад — бола шахсни тарбиялашга эришип мумкин эмас. Фуқаролар осоиништаги ва миллий қадриятлар, миллий тотувлик, тинчлик ҳар кишининг фаолиятига янги йўналиши кассб этади.

Шунга кўра, умумтаълим мактаблари раҳбарларининг август шўбаси ўз йигилишларидан Узбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги қонунини йўналиши Узбекистон умумий ўтга таълим концепцияси та-

билим асослари ва факультатив машғулотларга алоҳида ўтибор бериси.

Миллатни олий мақсадга чорловчи, унинг вакилларида келажакка ишонч туйғусини ўйгутувчи, яратувчиларни ва бунёдкорлик фаолиятига кўмаклашувчи олий қадрият — маънавий маданиятни тиклап.

2. Янги мактабининг тўхтовсиз ривожланишида тажриба синов майдончаларининг кенг тармоқлигидан — муаллифлик мактабларидан то тажриба-синов минтақаларигача бўлган шаклларидан кенг фойдаланиши, бола шахсни ҳар томонлами камол топтириши; шахс ривожланишини таъминловчи педагогик вазиятини яратиш; мактабни жа-

миллий расм-руслар ва айнаналарни ишлаб чиқариш ва кооператив фаолияти учун шароитлар вужудга келтириш, улардан кенг кўламда фойдаланиши, бу фаолиятини ишлаб чиқариш дарслари билан ҳамкорларини кучайтириш, аҳолига қулайлик туғдиривчи хизмат кўрсатиши соҳаларини кенгайтириш, ўқувчилар мактаб ўқувини йўлга юйиш.

3. Янги мактабининг тўхтовсиз ривожланишида тажриба синов майдончаларининг кенг тармоқлигидан — муаллифлик мактабларидан то тажриба-синов минтақаларигача бўлган шаклларидан кенг фойдаланиши, бола шахсни ҳар томонлами камол топтириши; шахс ривожланишини таъминловчи педагогик вазиятини яратиш; мактабни жа-

ҳамкорларининг оқилона йўлларини излаш.

4. Ўқувчиларнинг шахсий фазилатлари ва мойилликларини, унинг Фикрлаш фаолияти, кўникма ва маълакаларни ҳисобга олган ҳолда ихтисослашган, таъбакалашган синфлар, янги типдаги мактаблар — муаллифлик ҳамда хусусий мактаблар тузиш, таълимнинг янги шакллари ва усусларини қидириб топиш.

5. Бозор иктисолиётига ўтиш муносабати билан хўжалик ҳисобида иш юритиши шаклларини ривожлантириш, умумтаълим мактабларининг янги ишлаб чиқариш ва кооператив фаолияти учун шароитлар вужудга келтириш, улардан кенг кўламда фойдаланиши, бу фаолиятини ишлаб чиқариш дарслари билан ҳамкорларини кучайтириш, аҳолига қулайлик туғдиривчи хизмат кўрсатиши соҳаларини кенгайтириш, ўқувчилар мактаб ўқувини йўлга юйиш.

6. Ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасини аниқлашда педагогик диагностика усусларидан кенг фойдаланиши. Ташхис натижаларидан келиб чиқиб ҳолда таълим-тарбия жараёнини педагогик таъсир кўрсатиши, уни методик жиҳатдан таъминлаш ва бевосита ўқитувчилар ўтиши технологиясининг самародорлигини оширишиш қарашти.

7. Юқори раҳбарлик идоралари томонидан берилган ва бажарилиши мажбурий ҳисобланган йўл-йўриқ, дастур, кўрсатмалар ижроси устидан назоратни кучайтириш.

(Давоми 4-бетда).

(Боши 2, З-бетларда).

Кадрларни танлаш, жойжига ўйиш ва уларнинг масъулиятларини ошириш маалаларига эътиборни қартиш.

МАЪРУЗАЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти ва ҳукуматининг халқ таълими тўғрисидаги сиёсатини мактаб хаётига сингдириш йўллари ва услублари.

2. Халқ педагогикаси асосида мактабда таълим-тарбияни таомиллаштиришнинг тамоилилари.

3. Мактабни яратилаётган янги дарслар ва дастурлар билан таъминлашнинг аҳволи.

4. Фанларнинг ўқитилиши ва экология.

5. Бозор иқтисодиёти шароитида ишлаб чиқарни дарсларини амалий машғулотлар асосида олиб бориш ҳамда ўқувчилик томонидан ишланган маҳсулотлардан савдо-кўргазмалар ташкил этиш.

МАКТАБ РАҲБАРЛАРИ ШЎБАСИ

6. Ўқувчиларни табақалаб ўқитиш ва иқтидорли ўқувчиларни танлаш ҳамда улар билан ишлаш тажрибаси.

7. Ўқитувчиларни тоифалаш борасида уларни битим асосида кўрикдан ўтказиши: илгор иш тажрибасини ўрганиш ва йил давомида ҳисоботини тинглапи.

8. Мактабда синф раҳбарларини табақалаш, илгор иш тажрибасини оммалаштириши ташкил этиши.

9. Мактабда ботаника боғи, ҳайвонот бурчагини ташкил этиши; ўқувчиларда паррандаларга, жонли мавжудотларга меҳр-муҳаббат ҳис-туйгуларини ўйготиши.

10. Таълим-тарбия тизими-

да Ватан ва ватанпарварлик туйгуси.

11. Маҳалла, оила, мактаб ҳамкорлигига ахлоқий тарбияга янгилашиш.

12. Синфдан-синфа кўчириш ва битириш имтиҳонларида тест-синов усулидан фойдаланиши иш тажрибаси.

13. Факультатив дарсларда халқ педагогикасидан фойдаланиши усуllibar.

14. Мактабда таълим-тарбия жараёнини режалаштиришига янгилашиш (экология, Ватан туйгуси, ахлоқий, ҳуқуқий, иқтисодий тарбия ва ҳ. к.)

БАҲС ВА МУНОЗАРАЛАР

1. Мактабингиз хусусий мактаб бўлса, сиз нималарга эътибор берган бўлур эдингиз?

2. Сизнингча, замонавий дарсандай бўлмори керак?

3. Бозор иқтисодиёти шароитида ёрдамга муҳтож ўқувчилар учун мактабингизда қандай тадбирларни ўйлассингиз.

4. Тест-синов усуllibariga муносабатингиз?

5. Ўқувчининг қора курсида, сиз уни қандай ҳимоя қиласингиз?

6. Барча фанлар бўйича таълим стандартига ўтиш ҳақидаги тасаввурингиз.

ДАВРА СУҲБАТИ

1. Иқтидорли ўқувчилар учун алоҳида дастурлар ишлаб чиқиш муаммоси.

2. Таянч мактабларининг дастур ва дарсларни ҳақидаги фикрингиз.

3. Умумтаълим мактаблари Низоми талабларига сизнинг муносабатингиз.

4. Янги типдаги мактаблар учун ишлаб чиқилган Низомлар асосида қилинган иш тажрибаси.

5. Давлат талаблари ва стандартларига мувофиқ фанлар бўйича ўқувчилар таълим дарражаларини ишлаб чиқишида ги фикрингиз ва таклифларингиз.

6. Айрим фанлар чуқурлантириб ўқитиладиган мактаблар тўғрисидаги Низомнинг мактабингизда бажарилиши.

7. Балоғат ёшига етмаганлар орасида ҳуқуқбузарликнинг олдинни олиши педагогик-психологик муаммолар.

8. Иқтидорли болалар республика слёти, ўқувчиларнинг фанлар бўйича ўтказилган олимпиада натижалари ҳақида мулоҳаззарингиз.

9. «Нафосат» ва «Камолот» факультатив дарсларига ўйилган талаблар.

ТАРБИЯВИЙ ИШЛАР БЎЛИМИ

ни ташкил этишини ўрганиб чиқилганида бир қанча муаммолар аниқланди.

Булар, мактабдан ва синфдан ташқари тарбиявий ишлар бўйича директор мувонини ва синф раҳбарларининг вазифаларини аниқлаш, тарбия жараёнини ташкил этиши, тарбия мазмунини янгилаш, болалар ва ўсмирлар уюшмалари масалаларидир.

Юқорида қайд қилинган муаммоларни ҳал этишда қуидаги методик тавсияларга эътибор бериш зарур.

I. ТАШКИЛОТЧИ ВА СИНФ РАҲБАРЛАРИ УЧУН

Ташкилотчилар ва синф раҳбарларининг вазифалари.

Тарбия ишларини режалаштириши.

II. ТАРБИЯ МАҚСАДИ БЎЙИЧА:**1. Ватан туйгусини шакллантириши:**

— «Ўзбекистон Ватаним — маним»;

— «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат»;

— «Ватанин севмоқ — саодаттир» — мақолоси («Маърифат» рўзномасининг «Тарбия» иловаси, 1993 й, 22 май).

2. Миллий ва ахлоқий тарбия:

— «Одобнома» дастурлари I-XI синф учун.

— «Иймонни ўйғотур Наврӯз!»

— Бобур ҳаёти ва ижоди бўйича синфдан ташқари тадбирлар ўтказиши.

— «Наш празник» (рус тилида).

— «Эзгулик ва нафосат байрами» мақолоси («Маърифат» рўзномаси, 1993 й, 13 март).

— «Нафосат баҳш этади» мақолоси («Тошкент оқшоми» рўзномаси, 1993 йил, март ойи).

— «Қадрияларимиз тарбия омили» мақолоси («Маърифат» рўзномаси, 1993 йил, 2 июнь).

3. Экологик тарбия:

— «Экологик таълим ва тарбия бўйича амалга оширишга мўлжалланган комплекс реjalalar».

— «Табиатни асранг, одамлар» («Маърифат» рўзномасининг «Тарбия» иловаси, 1993 йил, май ойи).

— «305-мактаб иш тажрибасидан» (экологик тарбия бўйича тадбир).

4. Иқтисодий тарбия:

— «Иқтисодий таълим-тарбия концепцияси, режа ва дастурлари».

5. Ҳуқуқий тарбия:

— «Конституциямиз — мустақиллик пойдевори».

III. БОЛАЛАР ВА ЎСМИРЛАР УЮШМАЛАРИ УЧУН:

— «Ўқувчилар билан ишловчилар учун тавсия».

ТАРБИЯВИЙ ИШЛАР БЎЙИЧА ДИРЕКТОР МУОВИНЛАРИ ШЎБАСИ.**I. Музокара**

1. Мактабда тарбия жараёнини янгилаш муаммолари.

2. Мактабда тарбиявий ишлар бўйича директор мувонининг вазифалари.

3. Бозор иқтисодиёти шароитидан келиб чиқиб тарбия жараёнини шакл ва мазмунини янгилаш, ўқувчиларни ишбилиармонликка ўргатиши.

II. Семинар

1. Тарбия ишларини ташкил этишда ўқувчи шахсини ўрганиш.

2. Болалар ва ўсмирлар иш фаолиятини ташкил этишда ўқувчиларнинг истак ва қизиқшларини хисобга олган ҳолда шежаларини тузиш.

III. Илгор тажриба мактаби

1. Синф ўқувчиларини тарбиялашга янгила ёндашувнинг йўл-йўрилари (синф ўқувчилари ва ота-оналар билан ўтказиладиган мажлислар, тарбиявий соатлар мавзулари ва тарбиявий тадбирлар мазмуни).

БОЛАЛАР ВА ЎСМИРЛАР ТАШКИЛОТИ ЕТАКЧИЛАРИНИГ ШЎБАЛАРИ УЧУН МАВЗУЛАР**I. Музокара**

1. Болалар ва ўсмирлар ташкилоти фаолиятидаги янгилаши.

2. Мактабда болалар ва ўсмирлар ташкилоти етакчиси ишини ташкил этиш, унинг муаммолари ва уларни ҳал этиш йўллари.

3. Болалар ва ўсмирлар ташкилоти фаолиятининг асосий йўналишлари.

II. Семинар

1. Болалар ва ўсмирлар ташкилоти етакчисига ошириш, мустақилларини таъминлаш.

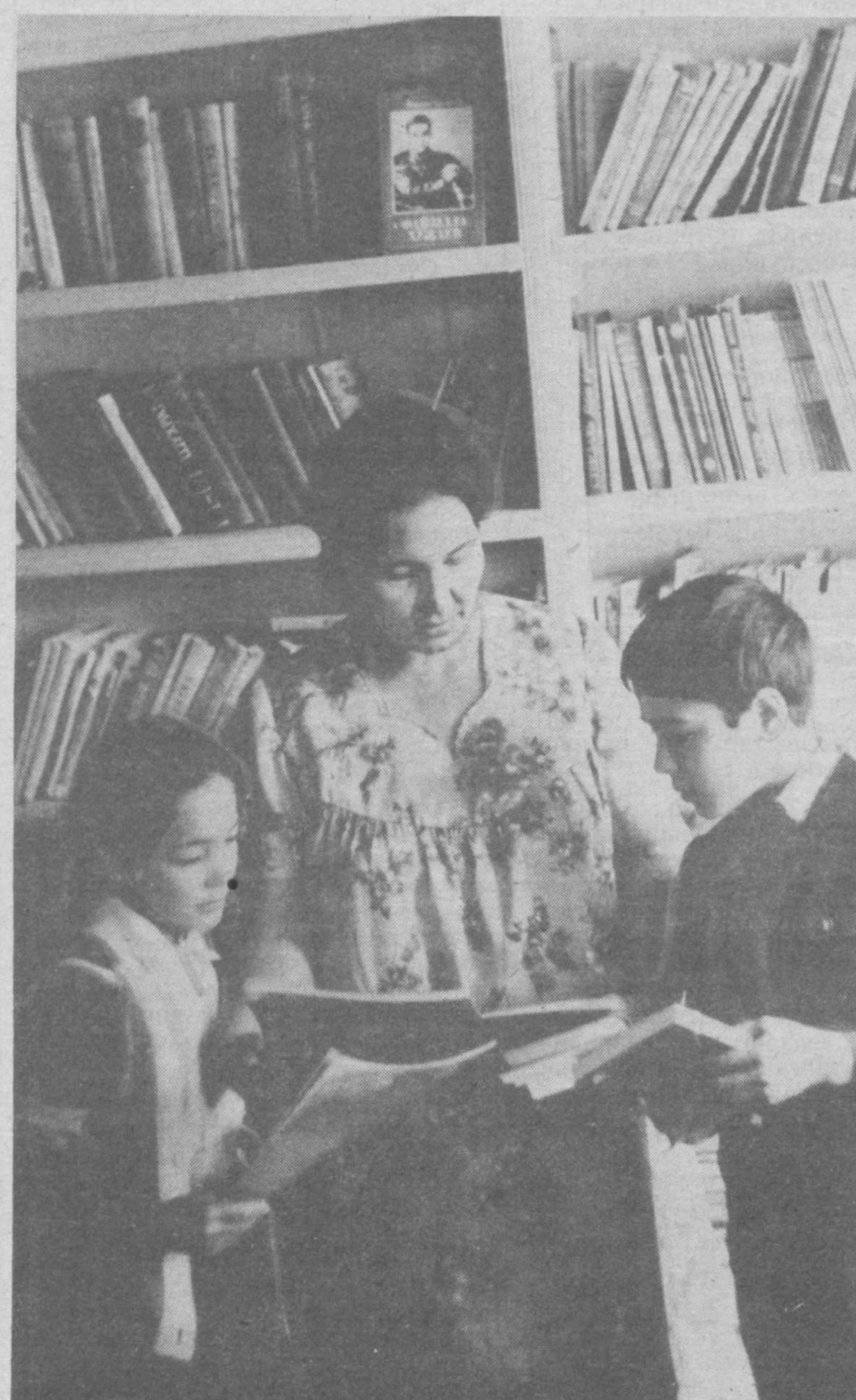
2. Етакчи касб маҳорати, иш услуги.

III. Илгор тажриба мактаби

1. Мактабдан ташқарида фаолият кўрсатадиган етакчилар иш тажрибаси. (мактабдан ташқари мусассаларда, турар жойларда, маҳаллаларда).

2. Болалар ва ўсмирлар ташкилоти етакчининг педагогик жамоаси, ота-оналар, оталиқ ташкилотлари билан ҳамкорлиги.

3. Кичик ёшдаги мактаб ўқувчилари билан олиб бориладиган ишларни ташкил этиши.

Янги Конституция, «Таълим тўғрисида»ги Қонун, таълим тарбияга оид концепцияларининг қабул қилинishi муносабати билан тарбия жараёнига ҳам муҳим ўзgartаришлар киритилишини тақозо этади.

Шундан келиб чиқиб, тарбия жараёнини Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. КАРИМОВинг «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» номли рисоласига асосланниб ташкил этиши мақсадга мувофиқдир.

Сиёсий-ғоявий, Ватан туй-

МАКТАБГАЧА ТАРБИЯ МУАССАСАЛАРИ ШЎБАСИ

1992-93 ўқув йили халқ таълими соҳасида ва мактабгача таълим-тарбия мутахассислари миз ҳётида катта ўзгаришларга, янгиликларга бой бўлди.

Ўқув йили давомида мактабгача тарбия концепцияси асосида мактабгача тарбия бўлими томонидан бир қанча ишлар амалга оширилди: Ўзбекистон мактабгача тарбия муассасалари учун янги «Болалар боғчаларида тарбия дастури» вазирлик ҳайъати қарори билан тасдиқланди. Мактабгача тарбия муассасаларида янги дастурдан фойдаланиш мақсадида ҳар бир бўлим бўйича методик тавсияномалар тайёрланди.

Мактабгача тарбия муассасалари тил ўргатиш бўйича қўйдаги дастурлар билан таъминланди:

1. Мактабгача тарбия ёшила-
ги болаларга ўзбек тилини ўр-
гатиш.

2. 5-6 ёшли болаларга ўз-
бек тилини жадал ўргатиш
дастури.

1993-94 ўқув йилидан бош-
лаб, барча мактабгача тарбия
муассасалари чет тилларини
(откази нутқни) ўргатиш дастур-
лари билан ҳам таъминланади.
Ихтисослаштирилган жисмоний
тарбия дастури тайёрланниб, ян-
ги ўқув йилига нашрдан чиқа-
ди.

Тарбиячи ва ўқувчилар Ф.
Юсупованинг 1993 йилда «Ўқи-
тувчи» нариётида чоп этилган «Мактабгача тарбия педа-
гогикаси»дан ўз ишларида кенг
фойдаланишлари мумкин. З.
Иброҳимовинг янги дастур
асосида тайёрлаган «Дурдана»
номли болалар адабиётни хрес-
томатияси нашриётта топширил-
ди.

«Маърифат» газетасининг ян-
ги иловасига тарбиячи ва ота-
оналар учун мўлжалланган,
мактабгача тарбия муаммола-
рига оид методик мақолалар
тайёрланди.

Таълим-тарбия рус тилида
олиб бориладиган мактабгача
тарбия муассасалари учун «Ўз-
бек миллий раҳслари», «Бола-
ларни Ўзбекистон Республика-
си рамзлари: Давлат герби,
байроги ва мадҳияси билан
таништириши», «Алишер Навоий
ва Заҳирiddin Муҳаммад

Бобур шахси ва ижоди билан
таништириш» методик тавсия-
номалар тайёрланди.

Юқорида таъкидлаб ўтилган
методик қўлланмалар ва тав-
сияномалар 1993-94 ўқув йи-
лида мактабгача тарбия муассаса-
са мутахассислари учун катта
ёрдам бўлади деган умидда-
миз.

Бу йилги ўтказиладиган ав-
густ кенгашлари ҳар йили бир
қолипда такрорланиб келётган
анъанавий усулдан фарқ қила-
ди. Анқуман раёсати фақат
ҳокимият вакилларидан иборат
бўлмаслиги, балки улар орасидан
мактабгача тарбия муассасалари
ишининг жонкуяр фидайлари, илгор,
изланувчи тарбиячилари, методист ва
муралар ўрин олмоги керак.

Кенгаш ишида аввало эр-
кинлик, илгор тажрибаларга
суюниш лозим. Бунда экологик,
ахлоқий, эстетик, ватан туйгу-
си тарбиясини амалга ошириш,
теварак-атроф билан таништи-
риш, тарбия жараённида бола-
ларга (ўрта ва катта гуруҳда)

Ўзбекистон Республикаси рамз-
лари, Давлат герби, байроги
ва мадҳиясини ўргатиш, ўзбек
халқининг миллий урф-одатла-
ри, анъаналари ва инсоний
қадриятлари асосида тарбия
бериши тарбиячилар дижнат
марказида бўлиши зарур.

Ўзбекистон мустақиллиги
кунига, Ўзбекистон Консти-
туцияси байрамига катта
эътибор бериш ва уни ҳаётга
татбиқ этиши шаклларини шў-
баларда муҳокама қилиш ло-
зим. «Таълим тўғрисида»ги қо-
нунга асосланиб иш тутиш
мақсадга мувофиқ.

Ўзбекистон Республикаси
мактабгача тарбия концепцияси
талаблари асосида боланинг
ўсишидаги руҳий ҳолат ва эт-
норуҳий хусусиятлар юзасидан
фирқу-мулоҳаалар, тақлиф ва
муаммоларни ҳал қилишга
эътибор қаратилиши лозим.
Шунингдек, ажхуманди илгор
тарбиячилар, методист ва му-
дирларинг янги «Болалар
боғчаларида тарбия дастури»
нинг ҳар бир фаoliyati бўйича
(ўйин, теварак атроф билан
таништириш, нутқ ўстириш,
бадиий адабиёт, одобнома, меҳ-
нат, жисмоний тарбия ва ҳ.к.)

иши тажрибалари мазмuni ва
натижаларини ўрганиш мақ-
садга мувофиқdir.

Мактабгача тарбия ходимла-
рининг шўъба кенгашлари ик-
ки кун давом этади. Шўъба
кенгашида мактабгача тарбия
ходимлари учун ахборот ва
ўзаро машгулот кузатувлари
учун болалар боғчасида ўтка-
зиладиган кенгаш жадвали бў-
лиши керак. Куннинг биринчи
ярмида ялли ўтиклиши ўткази-
лиши режалаштирилиши мақ-
садга мувофиқ бўлиб, бу ўтикли-
шига шаҳар, туман, вилоят
халқ таълими ходимлари, иж-
роия қўмита аъзолари ва тиб-
биёт вазирлиги вакиллари, мак-
табгача тарбия муассасалари
ходимлари, мактаб раҳбар ва
ўқитувчилари, оталик ташки-
лоллари раислари ҳамда ўрта
ва олий педагогика ўқув юрг-
лари ўқитувчилари иштирок
этадилар.

Куннинг иккичи ярмида эса,
шаҳар, туман ва вилоят Мар-
казларида жойлашган энг ях-
ши методика кабинетларига,
болалар муассасалariга бориши
тавсия этамиз. Шу боис,
ҳар бир шаҳар, туман мактаб-
гача тарбия бўлимлари бориб
кўриладиган жойларни аввал-
дан белгилаб қўйишлари ло-
зим.

Кенгашнинг иккичи кунидан
шўъба ўтиклиши ўтказилади.
Шўъба ўтиклишини ўткази-
шакллари боғча ходимлари
учун қизиқарли, турли-туман
янгиликларга бой, энг муҳими
эса фойдали бўлиши зарур.

Бундай ўтиклишлар семинар-
учрашув, давра сұхбати, педа-
гогик красвордларни ечиш,
ўзаро педагогик ижодий фикр-
лашув бошқа ноанъанавий ус-
лубларда ўтказишиларни тав-
сия этамиз. Кенгаш ишида ҳар
бир таъланган мавзу чуқур ўр-
ганилиб тайёрланган бўлиши ва
тингловчилар томонидан очиқ
ва эрkin муҳокама қилиниши
лозим. Кенгашнинг шўъба иш-
лари кунидан, боғча ва
халқ таълимидаги дол-
зарб масалалар муҳо-
кама қилиниши лозим. Шу
мақсадда ҳалқ таълими вазир-
лиги, РУММ мактабгача тар-
бия бўлимни август шўъба кен-
гашни тавсияномаси ва тахми-
ний мавзулардаги шўъбаларни

қўйидаги ўтказишини тавсия
этади:

1. «Таълим тўғрисида»ги
Қонуни ҳаётга татбиқ этиши.

2. Узбекистон Республикаси
Конституциясининг ҳаётга тат-
биқ этилиши.

3. Узбекистон Республикаси
Президенти И. А. Каримовинг
«Ўзбекистон — келажаги буюк
давлат», «Ўзбекистоннинг ўзи-
тиқол ва тараққиёт йўли»,
рисолаларида тарбия муаммола-
рининг ҳал этилиши.

4. Умумий таълим, мактабдан
ва синфдан ташқари, мактабга-
ча тарбия, ҲТБЮ ва фанлар бў-
йича ёзлон қилинган концеп-
цияларни ўрганиб бориш.

1. Боғча мудирлари ва мето-
дистлари шўъбаси.

2. Болалар боғчasi тарбия-
чилари шўъбаси.

3. Туман халқ таълими ме-
тодистлари шўъбаси.

4. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларининг шўъбаси.

I. Боғча мудирлари ва
методистлари шўъбаси

1. Болалар боғчasiда «Дав-
лат тили» Қонунининг бажари-
лиши.

2. Янги типдаги мактабгача
тарбия муассасалariни ташкил
қилиш муаммолари.

3. «Болалар боғчasiда тар-
бия дастури»ни амалга тадбиқ
етиш йўллари.

4. Илгор иш тажриба макта-
бини ўрганиш.

5. Ижодий ишлайдиган тар-
биячилар билан иш олиб бо-
риш йўллари ва усуллари.

II. Боғча тарбиячилари шўъбаси

1. Узбекистон Республикаси-
да мактабгача тарбия концеп-
циясининг асосий таъбларини
амалга ошириш.

2. Болалар боғчаларида ик-
ки тиллилек, кўп тиллилек
муаммолари.

3. Болаларда ўзбек халқи-
нинг миллий урф-одатлари,
анъаналари ва инсон қадрият-
лари асосида тарбия бериш за-
рурияти.

4. Мактабгача ёшдаги бола-
ларнинг экологик тарбияси.

5. Тарбия жараённида бола-
ларнинг спортга қизиқишини
уйотиш мумкинми?

III. Боғча мусиқа раҳбарлари шўъбаси

1. Халқ миллий анъаналари
ҳамда милий мусиқий меро-
сидан унумли фойдаланиш.

2. Иқтидорли болалар билан
иш олиб бориш (Мусиқа тар-
бияси жараённида).

3. Шаҳар ва туман халқ таъ-
лими бўлимларининг методист
ва инспекторлари:

— августан кенгашни иш якун-
лари, илгор педагогик иш таж-
рибалари юзасидан ўз ҳудуд-
ларидан маҳаллий ҳамда рес-
публика газеталарида болалар
тарбиясига оид қизиқарли
муаммоларни ёритиб боришла-
ри лозим.

Август Кенгашлари бошлан-
гигини ўтказишини тавсия
этади:

1. «Таълим тўғрисида»ги
Қонуни ҳаётга татбиқ этиши.

2. Янги типдаги мактабгача
тарбия муассасалariни ташкил
қилиш муаммолари.

3. «Болалар боғчasiда тар-
бия дастури»ни амалга тадбиқ
етиш йўллари.

4. Илгор иш тажриба макта-
бини ўрганиш.

5. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларининг шўъбаси.

6. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

7. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

8. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

9. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

10. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

11. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

12. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

13. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

14. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

15. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

16. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

17. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

18. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

19. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

20. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

21. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

22. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

23. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

24. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

25. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

26. Болалар боғчasi мусиқа
раҳбарларини ўрганиш.

(Боши 6-бетда).

4. «Мумтоз адабиётни қандай ўргатамиз?»

5. Жадид адабиёти ва замонамиз.

6. Ўқувчиларни замонавий адабиёт хазинаси дурданалари га қизиқтириш.

7. «Адабиётни ёки одобиёт?»

8. «Адабиётдан тест-синов топшириқларнинг жорий этилиши ўринилими?»

Тажриба алмашиш учун:

1. Она тили дарсларида ўқувчиларни мустақил ва ижодий фикрлашга ўргатиш.

2. Ўқувчилар нутқидаги шевага хос нұқсанларни бартараф этиш.

3. Ўқувчиларнинг лугат бойларини ўстириши усуллари.

4. Ўқувчиларни ёркін мавзууда иншо ўзишта ўргатиш.

5. Ўқувчиларни адабиётимизнинг ёш вакиллари ижоди билан таништира бориш тажрибасидан.

6. Она тили ва ўзбек адабиёт предметлари бўйича тахминий режалаштириш тажрибалиридан.

Амалий машгулотлар учун:

1. Ўқувчиларни иш қозғалырни юритишига ўргатиш усуллари.

2. Кўрсатмалилик — дарс самарадорлигини ошириш омнили.

3. Она тилидан ноанъанавий дарсларни ташкил этиш йўллари (семинар синов, баҳс-мунозара, анжуман каби дарслар).

4. Адабиёт дарсларида дарс ўтишининг ноанъанавий усулларни ташкил этиш.

5. Адабиётдан газалхонлик ва шеърхонлик дарсларини ташкил этиш.

6. Синфдан ташқари ўқиши дарсларини ташкил этиш.

Эски ўзбек ёзуви шўбаси

Умумтаълим мактабларидан ўқитилаёттан энг ёш предмет-

лардан бирин «эски ўзбек ёзуви» дид. У «Ўзбекистон Республикаси давлат тили ҳақидаги қонуни»нинг 16-бандига асосан 1991-92 ўкув йилидан эътиборан таълим тизимиға киритилди ва 3-4-синифдан бошлаб ўқитилмоқда.

Ўтган йили М. Қодиров, М. Ҳакимжоновларнинг «Алифбе» дарслари асосида таълим олган ўқувчилар бу ўкув йилида эътиборан қилинган дастур асосида А. Рустамов, М. Қодировларнинг «Ўқиши китоби» бўйича (Т., «Ўқитувчи», 1993) шуғулланадилар.

Мазкур предметни ўқитиш соҳасида айни пайтагача етарлича тажриба тўпланган эмас. Шу сабабли, шўба йигилишиларида ўкув соатларини режалаштириш, айрим дарсларни ўтиш, кўрсатмали қуролларни тайёрлаш ва улардан фойдаланиш ўзбек тилини ўргатиш болаларни оширилмоқда. Машгулотлар М. Асқархўжаева, Н. Ҳакимова, Р. Йўлдошевларнинг «Мактабчагча тарбия ёшидаги болаларни ўзбек тилига ўргатиш» дастури ва методик қўлланмаси, Р. Қодировнинг «Ўзбек тилини ўзин орқали ўрганамиз» дастури асосида олиб борилмоқда. Шунингдек, Р. Йўлдошев, Д. Тўлаганова, Н. Ҳакимовларнинг дастури асосида 6-8 ёшли болаларга ўзбек тили жадал ўргатилмоқда.

Шўба йигилиши учун мавзулар:

1. «Эски ўзбек ёзуви» дарсларида Ўзбекистон миллий истиқоли материалларидан фойдаланиши.

2. Ўқувчиларда она Ватанга муҳаббат, миллий қадриятларни эъзозлаш ҳис-туйгуларни тарбиялаш эски ўзбек ёзувининг роли ва аҳамияти.

3. Предмет бўйича яратилган «Алифбе» ва «Ўқиши китоби» га доир мулоҳазалар.

4. Илллик ва чораклик режалаштириш тажрибаларини умумлаштириш.

5. Ҳуснинат таълимими амалга ошириш йўллари.

6. «Эски ўзбек ёзуви» дарсларида кўрсатмалилик ва техника воситаларидан фойдаланиши.

7. Ўқитишдаги муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари.

«Давлат тили тўғрисида»ги Қонун»нинг 15-моддасида Ўзбекистон Республикаси давлат тили ҳақидаги қонунинг 16-бандига асосан 1991-92 ўкув йилидан эътиборан таълим мактабларидан, умумий таълим мактабларидан, ҳунар-техника билим юртларининг ҳамда ўрта маҳсус ва олий ўзбек юртларининг дарсларни ўзбек тилида ўтилмайдиган бўлум ва гуруҳларида ўзбек тилини ўкув режасининг асосий фанларидан бирин сифатида ўрганиши таъминланши, бу фандан битирив имтиҳони топширилиши таъкидланган.

Ҳозирги кунда рус тилида сўзлашувчи миллат вакиллари га ўзбек тилини ўргатиш болалар боғчаларидан бошлаб амалга оширилмоқда. Машгулотлар М. Асқархўжаева, Н. Ҳакимова, Р. Йўлдошевларнинг «Мактабчагча тарбия ёшидаги болаларни ўзбек тилига ўргатиш» дастури ва методик қўлланмаси, Р. Қодировнинг «Ўзбек тилини ўзин орқали ўрганамиз» дастури асосида олиб борилмоқда. Шунингдек, Р. Йўлдошев, Д. Тўлаганова, Н. Ҳакимовларнинг дастури асосида 6-8 ёшли болаларга ўзбек тили жадал ўргатилмоқда.

1993-94 ўкув йилида таълим рус тилида олиб борилмайдиган мактабларда ўзбек тили И. Киссен, А. Енилеева, Х. Асалов, М. Раззоқов, М. Усмонова, Э. Азларов ва бошқаларнинг амалдаги қўлланилаётган дарсларни асосида ўқитилади. Амалдаги дарсларни давр талиби асосида такомиллаштирилмоқда.

Хунар-техника билим юртларининг рус гуруҳларида ўзбек тили дарслари X. Абдураҳмонов ва бошқаларнинг 1988 йилда чоп этилган «Ўзбек тили ва адабиёти» дарслити асосида ўқитилмоқда.

Рус гуруҳларида ўзбек тили шўба йигилишиларида муҳокама учун муҳокама оширишда мавзуларни тавсия этади.

1. Таълим рус тилида олиб борилладиган мактабларда ўз-

Рус гуруҳларида ўзбек тили шўбаси

1 синфлар учун «Ўзбек тили» дарслиги ТДПИ, рус гуруҳларида ўзбек тили ўқитиши кафедрасининг профессори М. Усмонова ва доцент А. Рафиевлар томонидан яратилиб, 1994 йил нашр режасига киритилган.

II, III, IV синфлар учун дарсларни яратиш янги муаллифлар гуруҳига топширилган.

IV, V синфлар учун яратилган амалдаги дарсларни қайта ишланиб, 1992 йилда нашр ўзилди.

VII, X, XI синфлар учун «Ўзбек тили» дарсларни ҳозирги замон талаблари асосида мазмунан янгилаш учун муҳокама оширилмоқда. Машгулотлар М. Асқархўжаева, Н. Ҳакимова, Р. Йўлдошевларнинг «Мактабчагча тарбия ёшидаги болаларни ўзбек тилига ўргатиш» дастури ва методик қўлланмаси, Р. Қодировнинг «Ўзбек тилини ўзин орқали ўрганамиз» дастури асосида олиб борилмоқда.

V-VIII, X-XI синфлар учун «Ўзбек тили» дарсларни ҳозирги замон талаблари асосида мазмунан янгилаш учун муҳокама оширилмоқда. Машгулотлар М. Асқархўжаева, Н. Ҳакимова, Р. Йўлдошевларнинг «Мактабчагча тарбия ёшидаги болаларни ўзбек тилига ўргатиш» дастури ва методик қўлланмаси, Р. Қодировнинг «Ўзбек тилини ўзин орқали ўрганамиз» дастури асосида олиб борилмоқда.

Хунар-техника билим юртларининг рус гуруҳларида ўзбек тили дарслари X. Абдураҳмонов ва бошқаларнинг 1988 йилда чоп этилган «Ўзбек тили ва адабиёти» дарслити асосида ўқитилмоқда.

Рус гуруҳларида ўзбек тили шўба йигилишиларида муҳокама учун муҳокама оширишда мавзуларни тавсия этади.

1. Таълим рус тилида олиб борилладиган мактабларда ўз-

бек тили дарсларида ўқувчиларнинг мулоқот нутқини ўстириш.

2. Ўзбек тили дарсларига тест (синов) топшириларидан намуналар киритиш.

3. Ўзбек тили дарсларида эшиши машқлари.

4. Ўзбек тили дарсларида ўқувчиларнинг диалогик нутқини ўстириш.

5. Ўзбек тили дарсларида ёзма нутқи ўстиришнинг турлари.

6. Ўзбек тили дарсларида лугат ўстиришнинг турлари.

7. Рус мактабларининг бошлангич синфларидан ўқувчиларнинг нутқини ўстиришнинг турлари.

8. Ўзбек тили дарсларида тасвирий санъат асарларидан фойдаланиши.

9. Дарс жараёнда ўзбек халқи тарихи, урф-одатлари, буюк сиймаларни оширишдан намуналар киритиш.

10. Ўқувчиларнинг билимни баҳолашда диагностика усулидан фойдаланиши.

11. Ўзбек тили дарсларида кўрсатмали қўлланмалардан фойдаланиши.

12. Ноанъанавий дарс турларидан (бахс-мунозара, семинар-анжуман в. х. к.) фойдаланиши.

13. Ўзбек тили дарсларида Ўзбекистоннинг миллий истиқоли ҳақидаги материалларидан фойдаланиши.

14. Рус гуруҳларида ўзбек тили предметидан тахминий режалаштириш (V-XI синфлар мисолида).

номли ўқитувчилар учун методик қўлланма теварагида баҳс.

3. Географиядан ойна-жарон орқали берилётган ўкув кўрсатувларининг долзарб мавзулари юзасидан баҳс юритиш.

4. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

5. Географиядан «тест» тушиб ўйларни.

6. География таълимими қайта иштаган.

7. ЭҲМ география хизматида.

МАХСУМЛАР

1. Мактаб география таълими қайта иштаган.

2. Программа талаб этган амалий топширилардан айримларни ўқитувчиларнинг географиядан билим мактабларидан таълими.

3. 1993 йиллар нашр этилган «Ўқувчиларнинг географиядан билим малакаларини аниқлашадига мавзулари юзасидан муҳокамаси.

4. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

5. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

6. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

7. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

8. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

9. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

10. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

11. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

12. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

13. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

14. Географиядан ўқитувчилар учун мактабларидан таълими қайта иштаган.

ГЕОГРАФИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ШЎБАСИ

мазмунидаги иқтисодий билимларни синада таълими қайта иштаган.

1. Табиий ҳамда иқтисодий, ижтимоий география дарсларидан экологик маданияти шакллантириш.

2. «Табиий мухофиза қилиш» ҳақидаги Қонуннинг география фанидаги ўрни.

3. Ватан географиясидан амалий машгулотларни ташкил этиш ва ўтказиш орқали ўқувчиларда Ватан туйғусини шакллантириш.

МАТЕМАТИКА ВА ФИЗИКА ЎҚИТУВЧИЛАРИ ШЎҶБАСИ

Август кенгашида математика ва физика шўъбаларини бирорта яхши жиҳозланган лицей ёки шу фанлар чуқур ўрганиладиган синфлари бўлган мактабда ўтказиш мақсадга муовфич. Шўъба кенгашида кўйидаги масалалар кўрилади.

I. Математикадан:

1. Ўрта Осиё олимларининг математика фанини ривожлантириша қўшган ҳиссаси.

2. «Таълим тўғрисида»ги Конунга биноан 1993-94 ўқув йилида 9 йиллик умумтаълимга ўтиш муносабати билан 5-синфларда математикани ўқитилиши ҳақида.

3. Математикадан 1992-93 ўқув йилида синфдан-синфа кўчириш ва битириш имтиҳонларида тест синови топшириклиари бўйича олинган натижалар тахлили.

4. Йўналиши мактабларда математика ўқитишнинг долзарб муноммали.

Баҳс ва мунозара:

1. Математика фанини ўқи-

тища замонавий дарсларни ташкил қилиш муаммолари.

Давра сұхбати мавзуси:

1. 9 йиллик умумтаълим ўқув режасига кўра 5-синфда математика фанини ўқитишни режалаштириш.

2. Ўрта умумтаълим мактабларида 6-11-синфларда математика фанини ўқитишни режалаштириш.

3. Ўрта мактабда методик ишларни ташкил қилиши режалаштириш ва методик бирлашма вазифасини аниқлаш.

4. Ўрта мактаб математика дарсларидан бериладиган масалаларда учрайдиган катталикларни даврга кўра мослаштириш.

II. Физикадан:

1. «Таълим тўғрисида»ги Конунга биноан физика ўқитилиши концепцияси ҳақида.

2. 9 йиллик умумтаълимга ўтилиши муносабати билан физика фанининг янги дастури лойиҳаси ҳақида.

3. Физика дарсларидаги гоявий-сиёсий мавзуларни маҳаллий материаллар билан алмаштириш ҳақида.

4. Ўрта Осиё олимларининг физика фанини ривожлантиришга қўшган ҳиссаси.

5. 10-синфда ўтказилган физика имтиҳонининг натижалари ҳақида.

6. Ўқувчилар билимини текширишда тестлардан фойдаланиш.

Физика ўқитувчилари давра сұхбати мавзуси:

1. Физика фанини ўрта мактабда ўқитишни режалаштириш.

2. Муаммоли дарсларни ташкил этиш ва ўтказиш, физикавий масалаларни ечиш усулаштириш.

3. Ўрта мактабда табақалаштириб ўқитиш бўйича физика фанини режалаштириш.

Баҳс ва мунозара:

1. Йўналиши мактабларда физика ўқитилиши муноммали.

БИОЛОГИЯ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ШЎҶБАСИ

I. Маърузалар

1. Биология фанларидан дарс ўтишда замонавий ностандартлар методларидан фойдаланиш.

2. Биология фанларидан олимпиада ва битириш имтиҳонларини тест синов асосида ўтказиш тажрибасидан.

3. Биология дарсларида экологик таълим ва тарбия бериш муноммали.

4. Биология дарсларини таътиф мухофаза қилиш қонунга боғлаб ўқитиш.

5. Ўқув-тажриба участкасида бажариладиган амалий ишлар орқали ўқувчиларни иқтисодиётга тааллукли тушунчалар билан таништириш, тушунчаларни изоҳлаш.

6. Мустақил Узбекистоннинг флора ва фаунасини ўрганиш жараёнида ўқувчиларни Батанг мөхр-муҳаббат ҳиссисини тарбиялаш.

II. Баҳс ва мунозаралар

1. Биология фанларини ўқи- жараёнида наботот ва ҳайвонот оламини ўрганиш муноммали ҳақида.

2. Анъанавий ва ностандарт дарслар ҳақида фикр юритиш.

3. Биология фанлари бўйича таълим стандартларини инобатга олган ҳолда фикр алмасиши.

III. Давра сұхбати

1. Биология фанларини ўқи-тишга ижодий ёндашиш. Бу орада хилма-хил услублардан фойдаланиш тавсия этилади.

2. Биология фанларига оид дарсларда ўқувчиларни билим синаб кўришда тест-саволларидан фойдаланиш.

3. Биология фанларини ўқи-тишда экологик тарбия ва табиатни муҳофаза қилиш масласига катта эътибор бериш.

4. Камайиб бораётган ўсимлик ва ҳайвонларни ўрганиш ва сақлаб қолиш масаласи.

IV. Амалий машғулотлар

1. Халқ таълими вазирлиги томонидан ёзлон қилинган йўриқнома таълим мезонига оид ҳужжатлар билан танишиш.

2. Биология фанларига оид янги ўқув-методик тавсиялар, адабиётлар, қўлланмалар билан танишиш.

3. Ўрта таълим мактабларида тарих ва ижтимоий фанлар ўтиш жараёнида давлат рамзи ва маддиясини ўрганиш.

4. Тарих ва ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида ўлка-шунослик материаллари асосида ўқувчиларда ватанпарварлик туйғусини тарбиялаш.

5. Ўлкашунослик манбаларидан тарих дарслари ва дарсдан ташқари машғулотлар давомида фойдаланиш.

6. Тарих фани бўйича дарсдан ташқари ишларни ташкил қилиш тажрибасидан.

7. Тарих дарсларини ноанъанавий методлар асосида ўтказиш.

8. Тарих ва ижтимоий фанлар дарсларида техника восита-ларидан фойдаланиш.

9. Тарих ва ижтимоий фанлар дарсларида ўқув-тарбия жараёнинг самарадорлигини ошириша кабинетнинг ўрни.

10. «Дарс самарадорлигини ошириш йўллари қандай бўлиши керак?»

— «Тарих ва ижтимоий фанлар дарсларида ўқув-тарбия жараёнинни кучайтириш учун нималар зарур?»

— «Ўқувчилар томонидан тарих ва ижтимоий билимларни ўзлаштириш жараёнининг бориши»ни қандай ташкил қилиш лозим?

— «Тарих бўйича дарсдан ташкил қилишни кўпроқ аҳамият бериси керак.

3. Тарих ва ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида инсонпарварлик таълим мезонига оид дарсларда синов ўтказишни тест тошириклиари йўли билан ташкил қилишни илгари суриш.

Бу муноммали мухоммада қилишида асосан «Тарих ва ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида ўқувчи шахснинг ривожи»ни ўтказиши.

4. Тарих методологияси, тарихий жараёни таълил қилишга янгича ёндашиш масалалари.

5. Ўқувчиларнинг тарихий воқея ва жараёнлар ҳақидаги шахсий фикр-мулоҳазаларининг шаклланиши», «Тарих материаллари асосида ўқувчиларда инсонпарварлик йўналишининг шаклланиши» каби ва бошقا дозлар масалаларга алоҳида аҳамият бериси загурдир.

4. Тарих методологияси, тарихий жараёни таълил қилишга янгича ёндашиш масалалари.

V. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР

1. Халқ таълими вазирлиги томонидан ёзлон қилинган, жойларда юборилган ҳужжатлар билан танишиш.

2. Тарих ва ижтимоий фанларга оид янги ўқув-методик адабиётлар мажмуй ва қисқа мазмуни билан танишиш.

3. Тарих ва ижтимоий фанларни ўқитиш ҳақидаги норматив ҳужжатларни таълил қилиш.

(Давоми бор).

(ТАВСИЯНОМАЛАР РЕСПУБЛИКА УҚУВ МЕТОДИКА МАРКАЗИ ТОМОНИДАН ТАЙЕРЛАНГАН).

Бош муҳаррир
Сайдулла ҲАҚИМ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000040.
Буюртма Г-133. 15000 нусхада босилди,
ҳақми — 2 босма табоқ. Офсет усулида бо-
силган, қоғоз бўчими А-2. Босишига тошириш
вақти 20.00. 1993 йил, 26 июнь.

Босишига тоширилди 20.00.

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР: УЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ, УЗБЕКИСТОН ОЛИИ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ (ХАММУАСИС), ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВА ФАН ХОДИМЛАРИ КАСABA УШОМАСИ МАРКАЗИИ ҚУМИТАСИ ҲАМДА УЗБЕКИСТОН ПЕДАГОГИКА ЖАМИЯТИ

Ленинград кўчаси, 32.
МАНЗИЛГОҲИМИЗ:
700083, Тошкент,

ТЕЛЕФОНЛАР: месъул секретарь — 32-54-17,
хатлар ва оммавий иш-
лар бўлими — 32-55-58,
52-35.
ИНДЕКС: 64595.